

Strokovna priporočila za postavitve in vzdrževanje kontrolnih pasti za smrekove podlubnike na skladiščih gozdnih lesnih sortimentov

Drugi odstavek. 30. člena Zakona o gozdovih (Ur. l. RS, št. 30/93 in nasl.) določa, da morajo biti skladišča gozdnih lesnih sortimentov, na katerih prednostno poteka predelava gozdnih lesnih sortimentov iglavcev in ki ležijo v bližini gostiteljskih dreves za podlubnike, **od 15. marca do 31. oktobra ne glede na vreme opremljena s kontrolnimi pastmi za podlubnike**. Upravljalci skladišč morajo pravočasno zagotoviti zadostno število kontrolnih pasti s feromonskimi pripravki, ter jih postavljati, vzdrževati in ulovljene podlubnike sproti uničevati po navodilih Zavoda za gozdove Slovenije (29. čl. Pravilnika o varstvu gozdov, Uradni list RS, št. 114/09 in nasl.). Kontrolne pasti za smrekove podlubnike so namenjene spremljanju številčnosti populacij podlubnikov in tudi njihovemu zatiranju, saj ob vsakem čiščenju pasti in evidentiranju ulova hrošče uničimo.

V past je potrebno vstaviti feromonsko vabo za osmerozobega smrekovega lubadarja (*Ips typographus* L.). V kolikor se skladišči tudi večje količine svežih sečnih ostankov (veje, vrhači) in tanjših smrekovih sortimentov, je priporočljiva tudi uporaba vabe za šesterezobega (malega) smrekovega lubadarja (*Pityogenes chalcographus* L.). **Feromonske vabe vstavljamo v ploščate režaste pasti temne barve tipa Theysohn.** Na tržišču so na voljo učinkoviti feromonski pripravki za lovljenje osmerozobega in šesterezobega smrekovega lubadarja. Poleg teh so na tržišču na voljo tudi učinkovite feromonske vabe za lovljenje progastega lestvičarja (*Xyloterus lineatus* Oliv.), ki izjeda rove v les iglavcev.

Določanje lokacij in števila kontrolnih pasti na skladiščih

Razporeditev lokacij oz. število kontrolnih pasti sta odvisna od velikosti skladišča oz. količine skladiščenih neobeljenih gozdnih lesnih sortimentov smreke. Pasti morajo biti postavljene vsaj 5 m stran od skladiščenih sortimentov (po možnosti na razdalji 15–30 m) in na varnostni razdalji **minimalno 15 m od najbližje rastočih smrek**. Past mora biti **obrnjena z režami proti skladišču**. Med skladiščenimi sortimenti in pastjo ne sme biti ovir za nalet podlubnikov (grmovje in podobno). Priporočljivo je, da past ni izpostavljena celodnevni sončni obsevanju (hitrejše izhlapevanje atraktanta iz vabe, hiter razkroj ulovljenih hroščev). **Najprimernejše mesto za past je v polsenci**, ki jo lahko, če ne drugače, zagotovimo s postavitvijo strešice nad pastjo.

Za vsakih 100 m³ metrov skladiščenih neobeljenih neizsušenih sortimentov smreke je treba postaviti **vsaj eno past**. Na skladiščih z lupilno linijo postavimo pasti v bližino lupilnega stroja in deponije skorje, po možnosti na razdalji 15–30 m.

Po potrebi je treba število pasti povečati, da zmanjšamo verjetnost pojava žarišč podlubnikov v okoliških gozdovih. To je v primerih, če skupni ulov hroščev podlubnikov v posamezni pasti od začetka postavitve do sredine junija preseže 9.000 osebkov oz. 225 ml (2,25 dl). Kar je znak, da so podlubniki v okolici skladišča prenamnoženi. Dodatne pasti se praviloma postavi na tisti strani skladišča, ki je najbližje smrekovemu gozdu. Razdalja med pastmi naj bo od 20 do 50 m.

Postavitve kontrolnih pasti na skladiščih

Kontrolne pasti se postavi **na čvrsto ogrodje lesene oz. kovinske konstrukcije. Zgornja prečka ogrodja mora biti vsaj 150 cm nad tlemi, dolžine približno 120 cm.** Nosilno ogrodje mora biti dobro učvrščeno v tla. Na nosilno konstrukcijo se priveže režasto past tipa Theysohn. **Past na konstrukciji ne sme opletati!** Ogrodje je lahko namenjeno eni pasti, dvema pastema (dvojna past) oz. sistemu treh pasti (trojna ali zvezdasta past), ki so razporejene pod kotom 120° ena ob drugi. Za postavitve zvezdastih pasti je najprimernejše posebej za to izdelano in na trgu razpoložljivo kovinsko ogrodje. Pri postavitvi pasti **priporočamo postavitev dvojnih ali trojnih (zvezdastih) pasti**, s tem da se tudi dvojna ali trojna past štejeta kot ena vendar veliko bolj učinkovita past.

Oprema pasti s feromonskimi vabami

Vsako lokacijo pasti (enojno, dvojno ali trojno) se opremi s po enim feromonskim pripravkom (vabo) za osmerozobega smrekovega podlubnika. V isto past se po potrebi vstavi tudi vaba za šesterezobega smrekovega lubadarja. **Vabe se vstavlja v režasto past vedno na obojni strani v spodnji polovici pasti** nekaj cm pod sredino pasti. Feromonsko vabo se zamenja po navodilih proizvajalca vabe (vabe v obliki pivnikov) oz. po potrebi (vabe v obliki ampul, pri katerih se lahko spremlja izhlapevanje vabilnega pripravka).

Iztrošena vaba je odpadke, ki jo po odstranitvi iz pasti odložimo v zabojnike za mešane komunalne odpadke. **Iztrošenih vab ne odvržemo v naravo!**

Vzdrževanje pasti na skladiščih

V času, ko dnevne temperature presegajo 24 °C, je treba pasti čistiti enkrat tedensko. Ko so dnevne temperature od 20 °C do 24 °C, zadošča čiščenje enkrat na deset dni. Pri temperaturah pod 20 °C se pasti lahko čistijo vsaj enkrat na štirinajst dni. Past je treba vsakič očistiti tudi takoj po dežju. Nedosledno čiščenje pasti zmanjšuje učinkovitost pasti za privabljanje podlubnikov, saj številni hrošči podlubnikov v lovilnem koritu, še bolj pa razkrajajoči se hrošči, odvrčajo podlubnike od pasti, kar ima za posledico zmanjšanje ulova in lahko tudi pojav novih žarišč v okolici pasti. Poleg tega se v past ulovi večje število različnih vrst žuželk, zlasti mrhovinarjev in tudi naravnih plenilcev podlubnikov (npr. mravljinčasti pisanec (*Thanasimus formicarius* L.)), ki ob nerednem čiščenju v pasti poginejo. **Ob vsakem čiščenju pasti je treba vse druge ulovljene vrste žuželke iz ulova izločiti in vrniti v naravo.**

Ujete podlubnike se iz korita vsuje v merilni valj, da se izmeri volumen ulova v mililitrih (ml), ki se ga vpiše na evidenčni list, nato pa se jih na primernem mestu uniči. Ulov je praviloma največji v spomladanskem času, proti koncu sezone se zmanjšuje. Poleg evidentiranja ulova je pri vsakem obisku pasti nujno tudi čiščenje korita pasti, zlasti mrežic odtokov. Rastline, ki dorastejo višino pasti v bližnji okolici pasti, je treba redno odstranjevati.

Vodenje evidence o postavitvi pasti in ulovu podlubnikov na skladiščih

Upravitelji skladišč so dolžni o postavitvi pasti in ulovu podlubnikov voditi evidenco za nadzor izvajanja zakonskega določila o postavitvi pasti. Datum čiščenja in količina ulova se zabeležita v evidenčni list (v prilogi). Vsaka past mora imeti številčno oznako, ki omogoča identifikacijo posamezne pasti, in pod katero je vodena v evidenčnem listu.

Pri ocenjevanju števila ujetih hroščev se upošteva naslednje merilo:

- v 1 ml je ca. 40 osebkov osmerozobega (velikega) smrekovega lubadarja,
- v 1 ml je ca. 600 osebkov šesterozobega (malega) smrekovega lubadarja.

Ljubljana, februar 2021

Služba za varstvo gozdov
Zavod za gozdove Slovenije

Slike smrekovih podlubnikov in njihovih naravnih plenilcev, ki se najpogosteje ujamejo v pasti:

Osmerozobi smrekov lubadar
(*Ips typographus* L.):
odrasel osebek, dolžina 4,2–5,5 mm

Šesterozobi smrekov lubadar
(*Pityogenes chalcographus* L.):
odrasel osebek, dolžina 1,8–2,8 mm

Progasti lestvičar
(*Xyloterus lineatus* Oliv.):
odrasel osebek, dolžina 2,8–3,8 mm

Mravljinčasti pisanec
(*Thanasimus formicarius* L.):
odrasel osebek, dolžina 7-10 mm
(vse foto: Jurc Maja, Univerza v Ljubljani)